

УДК 58.0826069.53+908(477)

РОДЮЧІСТЬ ҐРУНТІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Городецька С.І., Гуменюк Г.Б., Волошин О.С., Чень І.Б.

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка

E-mail: gorodetskasolomia@gmail.com

Ґрунт – це складна багатофункціональна і багатокомпонентна відкрита структурна система поверхневого шару кори вивітрювання гірських порід, яка володіє родючістю і є комплексною функцією гірської породи, організмів, клімату, рельєфу та часу [1].

Тернопільська область є аграрно-промисловим регіоном. Її розташування в західній частині правобережного лісостепу в зоні з родючими ґрунтами і достатнім зволоженням сприяє розвитку сільськогосподарського виробництва [2]. Рівень освоєності земельних ресурсів в області досить високий. Із загальної площі земельного фонду, яка становить 1382,4 тис. гектарів, 85% складають землі, які використовуються для ведення сільського господарства. Основна частка цих земель припадає на сільськогосподарські угіддя [2].

У структурі ґрунтового покриття Тернопільського району, за даними великомасштабного ґрунтового дослідження найбільшу площу займають сірі опідзолені ґрунти й чорноземи, площі яких майже однакові.

Тип сірих опідзолених ґрунтів включає підтипи темно-сірих опідзолених, сірих і ясно-сірих лісових. Сірі та ясно-сірі лісові ґрунти розвинені, здебільшого, на лесах.

У профілі сірих опідзолених ґрунтів чітко виділяються два горизонти: гумусово-елювіальний глибиною 25–30 см, він сірий, грудкувато-пластинчастий, а також ілювіальний глибиною до 80–90 см. У верхній частині він буває слабо гумусований та елювіований. Поступово цей горизонт переходить спочатку у вилугуваний, потім у карбонатний лес [2].

Ясно-сірі опідзолені ґрунти відрізняються від сірих тим, що між гумусовоелювіальним та ілювіальним горизонтами в них

залягає елювіальний, який білястого кольору, пластинчастий, збіднений глинистими частинками, гумусом, а тому майже повністю складений відмитими від глини зернами кварцу та іншими мінералами різного розміру.

Чорноземні ґрунти у ресурсному відношенні є найбагатшими в межах Тернопільському районі. В їх складі виділяють чорноземи типові глибокі малогумусні, чорноземи типові луговаті, чорноземи опідзолені, чорноземи реградовані, чорноземи на важких глинах, чорноземно-карбонатні на елювії твердих карбонатних порід.

Про стан родючості ґрунтів району можна судити по наявності в ґрунті органічної речовини - вмісту гумусу [3]. Середньорічне внесення органічних добрив по району становить лише 0,3 т/га. Тому гумус щорічно катастрофічно втрачається за рахунок його вимивання, ерозії та мінералізації, спричиненої застосуванням азотних добрив без гною у підвищених нормах, що призводить до нагромадження нітратів, збільшення втрат азоту в атмосферу, зменшення біологічної фіксації азоту [4].

Однією з найважливіших умов родючості ґрунту є вміст хімічних елементів живлення, необхідних для росту і розвитку вирощуваних рослин. Найвищими середньозваженими показниками азоту характеризуються декілька районів області, зокрема, Тернопільський (144 мг/кг (432 кг/га)). В Тернопільському районі такий високий вміст азоту є закономірний, адже тут залягають чорноземи глибокі малогумусні та чорноземи опідзолені з високою природною родючістю.

Фосфор споживається рослинами в значно менших кількостях, ніж азот. Значення фосфору для рослин важливе, особливо для розвитку їх генеративних органів. Цей показник відчутно знизився в Тернопільському районі і становить з 114 мг/кг до 103 мг/кг. Причиною зниження його вмісту, може бути вимивання й ерозії ґрунтів, що найбільш відчутно на ґрунтах легкого механічного складу та на середньо- і сильнозмитих ґрунтах [5].

Калій входить до числа елементів живлення, які найбільше потрібні рослині для формування вегетативної маси та репродуктивних органів. У рослині він перебуває в іонній формі і

не входить до складу органічних сполук клітини. Під впливом калію посилюється накопичення простих та високомолекулярних вуглеводів.

Зведені результати суцільного агрохімічного обстеження показали, що ґрунти області мають підвищений середньозважений вміст обмінного калію – 117 мг/кг. Така динаміка спостерігається уже на протязі тривалого часу [5]. На загальний вміст у ґрунті обмінного калію, який споживають рослини, значний вплив має материнська порода, її механічний склад.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Дружба», яке розташоване с. Лозова, Тернопільського р-н, Тернопільської обл., займається вирощуванням зернових, технічних культур, фруктів, овочів та реалізацією продукції, переробкою сільськогосподарської продукції як власного виробництва так і придбані у інших виробників, вирощування культур у поєднанні з тваринництвом. Підприємство виконує свою діяльність на орендованих землях. Договори укладено на оренду 2651,38 гектарів земель [6].

Агрономи товариства вводять науково обґрунтовані сівозміни, раціонально застосовують добрива, належно обробляють ґрунт. Правильна зміна культур дозволяє повніше використовувати поживні речовини ґрунту і внесених добрив, успішніше вести боротьбу з бур'янами, шкідниками та хворобами. Основні культури : кукурудза, соняшник, буряк, соя. Елементами точного землеробства охоплено 95 % оброблювальних площ.

У компанії у 2009–2010 впроваджено та випробувано низку інноваційних та нових елементів точного землеробства. В їх числі — сучасні технології обстеження ґрунту, використання ГІС, технології змінного висіву насіння і диференційованого внесення добрив, контроль погодних умов на полях, використання ДЗЗ і багато іншого, що тільки почало впроваджуватись в Україні.

Список літератури

1. Назаренко І. І., Польчина С. М., Нікорич В. А. Ґрунтознавство: підручник. Чернівці, 2003. 400 с.

2. Тернопільська область. URL: <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Ternopil/>.
3. Тернопільський енциклопедичний словник: у 4т., редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль 2004. 696 с.
4. Балюк С.А., Греков В.О., Лісовий М.В., Комариста А.В. Розрахунок балансу гумусу і поживних речовин у землеробстві України на різних рівнях управління, 2011. 29с.
5. Городній М. М., Лісовал А. П., Бикін А. В. та ін. Агрохімічний аналіз. К.: Арістей, 2005. 468 с.
6. Дружба-Нова. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

УДК 504.53:504.054

**ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ
БІОТЕСТУВАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ АНТРОПОГЕННОГО
ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ**

Грицак Л.Р., Леонов А.О., Кмиць Л.І., Дробик Н.М.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: hrytsak1972@gmail.com

Сучасний рівень техногенезу, інтенсивний розвиток промислових агломерацій сприяють збільшенню урбанізованих територій, і цей процес надалі буде прогресувати, оскільки міський спосіб життя має низку економічних, соціально-побутових, культурних, інформаційних переваг тощо. Створення комфортних умов для безпечної життєдіяльності людини в місті неможливе без вирішення проблеми охорони навколишнього середовища. А це потребує нового осмислення ролі ґрунтового покриву в урбанізованому середовищі [3]. До недавнього часу ґрунтам міських територій не приділялася достатня увага ґрунтознавців. Усі дослідження зосереджувались, переважно, на природних непорушених ґрунтах та на рекультивованих землях, що використовуються в сільському і лісовому господарствах. Ґрунт є одним з найважливіших компонентів міського середовища, основою екосистеми міста. Тому його внесок в екологічний стан міст надзвичайно великий [3].